

Srpko Leštari :

SRE NA ARABIJA

(*Mi u inostranstvu*, Austrija, jesen 1990.)

Arabia Felix – tako su je zvali stari Rimljani.

Na njenom tlu ovoga časa nema sreće. Sad tamo besni jedan nov, svetski rat, koji neće doneti sreću ni Arapima, ni modernim Rimljanima. Ali čim se ta kampanja okonča i stanje smiri, ponovo će krenuti poslovi, i doline Jordana i Eufrata, jemenske obale i saudijske oaze opet će opominjati putnike na svoje davno zasluženno ime.

U doba kada je morao ni Rim odlučio da bude kum Arabiji, sjaj Vavilona već je bio potamneo, do osnivanja Bagdada trebalo je da protekne još nekoliko stotina godina, ali u sirijskoj pustinji lepa kraljica Zenubija vladala je arabnim gradom Palmirom i plodne doline i oaze davale su po tri žetve godišnje.

Za plemićke orgije na morskoj obali libanska vina hlađena su snegom s obližnje planine u sred vrelog leta i kedrove šume bile su nepregledne. Pustinjom s one strane Jordana kretala su se tolika stada ovaca i koza da im nije bio ravan ni broj zvezda na noćnom nebu istoka. I – ono najvažnije: površinom peštera anih mora tekla je, prema Rimu, nepresušna karavanska reka od pretovarenih kamila koje su prenosile bisere iz Zaliva, kinesku svilu, persijsku keramiku i indijske začine...

Svoje usluge morao Rimu beduini su umeli da naplate tako, da na vratovima, rukama i nogama njihovih žena i kćeri i dan-danas zveckaju ogrlice i narukvice iskovane rukom rimskih i dalmatinskih zlatara. *Die Glückliche Arabia...*

Legenda o sudnoj Arabiji uselila se i u naše živote, najpre kroz lično poznanstvo Kraljevića Marka s Crnim Arapinom i priča iz 1001. godine, pa kroz arapska slova kojima su do skoro pisale, srpskim jezikom, mnoge naše starine po Bosni, dok ih je vlast, u popisima stanovništva, vodila kao nepismene, jer nisu znali ni cirilicu, ni latinicu...

Legenda kao legenda – kako se uselila, tako se i iselila. Mi smo malo zaboravan narod, a imamo i pre njih poslova preko glave. Ceo svet ide jednim putem, ne možemo ni mi daveka osim svih. Ko te pita za Arabiju, dosta je što je sve skupo i što nas na nju podseća (ako izuzmemo rat) musaka od plavog patlidžana, roba koji nam pokazuje japansku šiva mašinu i televizor donete iz Emirata dok nam priča o tegobnom radu na pedeset stepeni u hladu i – nafta. Nafta!

Nafta je kuljala u mlazovima i bujicama, plovila u tankerima i kotrljala se u buradima, dok nije osvojila čitav svet. Da bi je što bolje prodavali Arapi su morali da izgrade gradove i puteve, robne kuće i hotele, aerodrome i hidrocentrale, dvorce i farme i bunare za navodnjavanje. Bivši beduini postali su ponovo moraći i važni.

Sreća na Arabija ponovo se rodila na pepelu od sagorele nafte.

Zidar i arhitekta, armira i mašinar, daktilograf i ekonomista, prevodilac i lekar, Amerikanac i Rus, Korejac i Jugovi – svi su bili potrebni. I – svi su potekli na tu stranu. Karavani modernih nomada – ne onih turista, već onih koji traže posla i hleba – potekli su ponovo kao reka: ovoga puta u smeru pustinje. Tako je to po čelo, tamo negde, ranih šezdesetih.

A naš čovek kao naš čovek. Došao on, tako, da gradi veliku fabriku kraj velikog arapskog grada, a došli i Rusi, i Španci, i Nemci, i Francuzi. Svi na istom poslu, samo im barake grupisane po firmama i državama. Na goloj ledini, samo pesak, sunce i pustinjski vetar. Do grada nije ni blizu, noćni klubovi s trbušnim plesom skupi, ali – jednom se živi!

Bilo ih je koji su se, posle godinu dana vratili bez dinara. Sve ostavili igraćicama i kelnerima. Drugi se vratili i brže. Vratilo ih preduzeće. Ljudima bilo dosadno, posle deset sati rada na suncu seli da se kartaju, a nekog uhvate mangupi u makaze, pa svakog meseca izgubi po dve plate...

Krajem meseca eka se plata. Deo se transferiše u domovinu, porodici za život i na štednju, a deo se ispla uje ljudima u lokalnoj valuti, na ruke. Ljudi tad uzmu od firme autobus, pa u grad.

Suk, tako se zove arapski bazar. Vri od naroda. Kroz gužvu se probijaju automobili koji trube, natovareni magarci nja u, žene s crnim ogrta ima i velovima preko lica, okolo štofovi, svila, tajvanski kasetofoni, kineski frotiri i posteljine, japanski fotoaparati, kamare pamu nog veša, japanski i nema ki alat – sve ega kod nas nema. A plata nije loša – pet, kadšto i do deset puta ve a nego u Jugi. Ko da ne kupuje! Jeste, ali kako? Arapski niko ne zna, ne zna taj narodski arapski ni prevodilac, to se na fakultetu ne u i. Kad tamo, a ono se pokaže da taj i taj du an drži bivši student iz Beograda, ili Sarajeva! Svi odmah pohrle kod njega: svi, ne samo kupci. Odmah on postaje i u itelj ostalim du andžijama u blizini i ne e pro i dugo a ve svi trgovci u okolini znaju srpski toliko da mogu da razumeju nazive robe i da kažu cene, a neki, bogme, i da pohvale svoju robu, pokude komšijinu i da se cenčaju... Važno je da se para vrti!

Sre na Arabija ne da se lako. Tu negde, na Istoku, ljudi su nekad izmislili trgovinu. Promet robe i obrtanje para do e mu kao glavni cilj njihovog života. A Amerikanac i Englez nisu mušterije, jer kod njih ima svega još i više, osim skupocenih tepiha i starog srebrnog posu a koje dolazi iz Irana i Indije. Nisu prave mušterije ni oni iz isto ne Evrope, plate im suviše male. Glavni faktori u suku su upravo Jugosloveni, kojih je i najviše, i koji su i najširi izme u prstiju... I to kako u suku, tako i u restoranu, o barovima, kad se malo nakite, da i ne govorimo!...

Strane jezike niko tada nije znao, a svet tu i: niti zna Rus srpski, ni Francuz makedonski, niti Arapin slovena ki. Sednu, tako, razne nacije da popiju po ašicu pred spavanje, a Rus uzme veliku ašu za vodu, pa nato i punu ljute rakije – Srbin tek došao s odmora i doneo pun balon. „Nemoj, tvariš moj, tak mnogo“ – kaže mu Jugovi , „eto nje votka, eto ljuta rakija, o enj strongaja!“ Pomešaju se srpski, ruski i engleski u nekoj novoj gramatici, ali – svi se lepo sporazumevaju.

Arapski svet leži na nafti, ali arapska pamet po iva na zlatu. Zlato je uvek bilo i ostalo glavna stvar u tom svetu. Delom zato što arapska žena, koja negde nema ni prava glasa, ima pravo na – nakit. To sveto njeno pravo niko ne sme da dirne i ona pri veridbi i udaji mora dobiti poprili no zlata od mladoženje, ma kako porodice siromašno živele. Sukovi kipte od zlata, masivnog i – mnogo jeftinijeg nego drugde u svetu. E sad, nije ni Jugovi naivan. Odmah je on to izra unao. I krene tako, lepo, i njegova trgovina. Lan i – 10 grama, ogrlica – 20 grama, prsten – 7 grama, pa opet ogrlica – 150 grama... Kasetofon – kako kupi jedan sebi i jedan bratu, tako kupi i tre i – za prodaju: da izvadi trošak za ona dva. Pa zašto on, bre, crn i na tom suncu i živi kao skot u baraci, gde hodnik smrdi na radne cokule, pore ane no u uza zid!? Zašto jede u menzi stalno govedinu i ov etinu, a kad ve po ne da sanja svake no i mlado pe eno prasence i komad slanine, do odmora ima još šest meseci!? Da je u Jugi na terenu imao bi barem uve e gde da ode, a tu, u toj pustinji, jednom-dvaput mese no vidi grad, pa i tada samo jurca po sukovima. ak i ako je gradilište u samom gradu, opet je to, ljudi moji, jedan tu i svet, u kojem se ženi ne može pri i ni na pet metara; badava što je neko zgodan, a neko ne bi pitao ni šta košta... Džaba ti sve kad je glava u torbi!

Dune pustinjski vetar u sred leta, vazduh pocrveni od vreline sitnih piramida koje lete u kovitlacima i zavla e se u o i, uši i nos i škripe pod zubima. U sobi, pod prozorom, do jutra se stvori lepa kamarica peska – nikakav dihtung ne može ga zaustaviti. Klima ure aji zuje u inženjerskim barakama i hlade koliko-toliko, u radni kim i ovako i onako: zavisi kakva je firma i kako je pogo en posao. Duša ište nešto, a ne zna šta je to, svi nekako nervozni – vetar je takvo udo prirode koje stvara nervozu kod oveka, odakle je da je.

Tako u zemljama gde ima pi a, poput Iraka i Jordana. Ali u nekim drugim nema ak ni piva. Sre na Arabija ima svoju svetu knjigu *Kuran*, koja zabranjuje oveku da pije vino i

rakiju... Libija, Kuvajt, Sudan, Saudijska Arabija – zabranili su to i zakonom. Pića nema i ne sme se ni donositi.

I opet Jugovi ne bi bio to što jeste, kad se ne bi dosetio jadu. Gradilište je to, ima majstora od svake sorte. Kupe ljudi veliki ekspres lonac, onaj za menze, pa saviju spiralu od bakarne cevi, pa doliv, pa odliv, a na suku kupe suvih šljiva, ili suvog grožđa, ili makar kakvog voća, bar – pomorandže i limuna, koji su u bescenje. Ne prođe ni mesec dana, a destilacija radi. Curi šljivovica, loza, limunova a, urmova a... „Donesi, burazeru, ima da ti ispeš em ljutu kô grom, ujam samo dvajes posto!“ Radnja radi, ljudi živnu, svisli bi da im nije da neki put lepo sednu, pa otpuste ventile. To, što direktori proganjaju ovog malog privrednika nije opasno: zna direktor da je taj važniji na gradilištu od glavnog inženjera! A što se ljudi ponekad napiju i prave gluposti u stranoj zemlji? E pa, je l' ima to negde da živ ovek ne pravi gluposti? Nema, brate, ne može to biti ni u sre noj Arabiji. Neka ovek, kad se vrati kući s parama pravi e – kuću.